

Бехта І. А.,доктор філологічних наук,
професор кафедри англійської філології
Львівського національного університету імені Івана Франка**Татаровська О. В.,**кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри англійської філології
Львівського національного університету імені Івана Франка

ПОСТКОЛОНІАЛЬНІ ШТРИХИ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОГО ПОРТРЕТУ СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Анотація. У статті зроблено спробу окреслити постколоніальні штрихи мультикультурного портрету сучасної англійської літератури. Її методологічним фокусом є фіксація основних тем (лейтмотивів) постколоніального роману Салмана Рушді, Ханіфа Курейші, Сема Селвона, Майкла Ондатже, Керіл Філліпс, Зейді Сміт – письменників, художній дискурс котрих розкривають постколоніальні риси британського мультикультуралізму і зосередженні на романній формі й постколоніальному змісті основних мотивних тем: історії, релігії, гібридній ідентичності й лінгво- й мультикультуралізмі сучасного Лондона. Утім аби сповна збагнути постколоніальну художню літературу, потрібне базове розуміння постколоніальної теорії у тлумаченні Едварда Саїда (1979), Гаятрі Чакраворті Співак (1999), Хомі Бхабха (1994). Це розуміння головню згуртоване довкола праці Едварда Саїда «Орієнталізм» (1979), наратив якої лежать у площині історичного конструювання Заходу та Сходу як опозиційних референтів між Своїм на Заході та Іншим на Сході. З 1980-х років чимало романістів, драматургів і поетів позиціонують як постколоніальні письменники. Утім що таке постколоніальна література і які її постколоніальні штрихи в лінгво- й мультикультурному портреті новітньої англійської літератури? У найширшому плані ця література охоплює твори, які мають стосунок до імперіалістських сил поневолення та колоніальної експансії. Постколоніальна література – це та, яка виникла передусім після закінчення Другої світової війни в регіонах світу, які зазнали деколонізації, коли багато колоній (з таких регіонів як Індійський субконтинент, Південна Африка, Карибський басейн) боролися за незалежність. Постколоніальний літературний рух з його домінуючою романною формою та постколоніальним змістом набув розвитку як послідовний у середині двадцятого століття, а класичні постколоніальні тексти з'явилися між 1950-ми та 1990-ми роками. Те, що робили постколоніальні письменники, було таким же важливим, як і те, що робили антиколоніальні борці за свободу. Іntenціональним полем бою постколоніальних письменників був розум, тоді як полем бою активних борців за свободу було поле битви. Відтак майже наприкінці 20 століття настав час для постколоніальних письменників сповна розповісти власні пережиті й страдницьки прожиті історії зі своїх власних перспектив.

Ключові слова: постколоніальна література, романна форма, мультикультурний наратив, текст, дискурс, синтаксичні структури, лексико-тематичні групи.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Поняття *постколоніальний* і *постколоніальна література* у наукових спробах визначення, походження та розвитку викликають чимало суперечок стосовно їхньої появи. Д. Валдер вважає, що поняття *постколоніальний* використовують «за браком кращого терміну» [1]. Його вживають в галузі літературної критики у значенні, в якому його вжито у цій статті. Послугування цим поняттям було суто історико-політичним і згадуваним у країнах Британської імперії, які здобули незалежність і відтак були «після (лат. «post») колоніального періоду». Д. Валдер згадує, що «записи в Оксфордському словнику англійської мови (OED) [2] фіксують перше використання поняття *постколоніальний* в британській газетній статті від 1959 року, що стосувалася подій в Індії, [...] яка здобула незалежність у 1947 році». З розвитком постколоніальної теорії, цим поняттям почали позначати «опис стану буття, визначеного його місцем у проходженні епохальної історії та критичної орієнтації на прочитання минулого, не в останню чергу його текстових слідів» [3].

Дослідження Едварда В. Саїда «Орієнталізм» [4], опубліковане в 1977(9) році, в якому він критикує «європоцентричні упередження щодо арабо-ісламських народів і їхньої культури» та «агресивність, зумовлену колоніальною експансією європейських держав» [5], формує «генезис постколоніальної теорії» [6] або, за словами П. Чайлдса, «позначає пізнє усвідомлення західною науковою думкою постколоніального теоретизування» [7]. Водночас Н. Лазарус дотримується погляду, що постколоніальні студії розвивалися поступово впродовж 1980-х років, коли поняття *постколоніальний* перестали застосовувати до історичних реалій через зміну ідеологічного контексту. Тематика цього нового поля наукових студій, утім, була однаковою в будь-якому випадку. За словами Г. Бхабха вона стосувалася критики європоцентризму і «опікунських» настроїв західних вчених, які переймалися культурологією так званих країн третього світу та використовували їх «нібито однорідні, вроджені та історично безперервні традиції», аби «помилково визначити та підтримати їхній підлеглий статус» [8]. Окрім того, настрої постколоніальних вчених завжди нуртували довкола мови, (культурної) ідентичності, гібридності, лімінальності (граничності), (е)міграції. Словом, Британські постколоніальні студії загалом зосереджені на країнах тре-

того світу, зате колишні британські колонії – Ірландія, США, Австралія чи Нова Зеландія не входять до цієї когорти [9].

Фундамент постколоніальних студій, якими вони є насправді, розвинули з літературознавства: Е. Саїд був вечним у компаративістиці, літературі, а Х. Бхабха [10], який є другою важливою фігурою в ранній історії постколоніальних студій, насправді є дослідником англійської літератури. Як логічний наслідок більш інтенсивного розгляду наявної тематики, *постколоніальні дослідження* поступово увійшли до дисциплін широкого гуманітарного спектру: історії, антропології, географії, психології, архітектури, а також (лінгво)культурології, а віднедавна й до кіно та медіа сфер. Утім постколоніальне літературознавство надалі вважають стрімко зростаючим й домінуючим напрямом у Великій Британії за останнє десятиліття у новітній царині наукових студій [11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У полі постколоніальних студій (В. Саїд (1979), Г. Бхабха (1998), П. Чайлдс (1999), Бхіку П. (2003) Дж. Муллан (2002), постколоніальна теорія, як зауважує Д. Волдер, є «антиколоніальною» і «вихваляє знехтувані або маргіналізовані ідеї» [12]. Відтак, він фокусує увагу на наслідках колоніалізму та шляхах розвитку відповідних національних культур під впливом колоніального досвіду. Водночас, Б. Ашкрофт, Г. Гріффін, Х. Тіффін у вступі до монографії про постколоніальну літературу “*The Empire Writes Back: Теорія і практика у постколоніальних літературах*” (1989), переконливо доводять, що поняття *постколоніальний* використовують «аби охопити всю культуру, яка постраждала від імперського процесу, починаючи з моменту колонізації до наших днів» [13]. Тому уникаючи політичний контекст, основні теми, які перебувають у скопусі постколоніальних студій, охоплюють критику європоцентризму, британську культурну гегемонію, економічне й політичне підпорядкування країн третього світу, і зміну у стосунках влади між різними частинами світу, а також між соціумом на конкретних територіях [14]. Взявши ці концепції за початок, публікації з постколоніальних досліджень (J. Dubow (2000), R. Krishnaswamy (2008), D. Scott, (2005) [15], зазвичай, зосереджені на тематиці пошуку культурної та національної ідентичності, понятті гібридності та схрещування кордонів, іммігрантський досвід і життя в еміграції, проблеми мови та переклад (невдача комунікації через неправильний переклад або неправильне розуміння) [16].

Наянтара Сахгал, публікує твори англійською, але народилася і продовжує жити в Індії, стверджує, що *колоніальний* штрих є лише одним із різних етапів її пережитого досвіду, аби виправдати себе в очах тих, хто вважає її *постколоніальною письменницею*. На її думку, письменники з різних країн і різного походження раптово згруповані довільно й виключно на підставі недавнього історичного розвитку колоніалізму та його наслідків, власного життєвого досвіду, що почасти залишається у них єдиним спільним [17]. Цей факт спонукає до роздумів чи взагалі виправдано згруповувати в єдину рубрику різноматичних, різноідейних письменників під нечітким визначенням *постколоніальний*, і чи можливо це зробити за такими ознаками, як місце народження, расова приналежність, єдиний історичний досвід, який вони поділяють випадково [18].

Однак не заперечуємо, що більшість *постколоніальних* письменників розкривають різні аспекти зазначеної тематики у своїх творах, навіть якщо ці проблеми не стають лейтмотивом їхнього розкриття. Але якщо якусь тему прийнято як єдиний

критерій для включення у постколоніальну палітру художнього письма, тоді вона перебуває у центрі широкого поля досліджень. Тому в більшості творів постколоніальної літератури, *культурне та етнічне походження письменників* є додатковим аргументом аби бути орбіті постколоніальних студій [19].

Метою статті є спроба окреслити постколоніальні штрихи сучасної англійської літератури з опертям на коротку теоретичну характеристику творчих задумів когорти письменників, яких порівнюють або асоціюють з лейтмотивами постколоніального нарративу і які через власні художній дискурси відтворюють постколоніальні риси британського мультикультуралізму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кого ж насправді можна віднести до письменників у царині постколоніальної літератури? З цієї метою зупинимося на тих, хто сформував тло для аналізу текстів постколоніального дискурсу. І надалі обмежимося короткими згадками про творчі задуми когорти письменників, яких порівнюють або асоціюють з лейтмотивною тематикою постколоніального нарративу і розкривають постколоніальні риси мультикультуралізму, який пронизує усі аспекти життя персонажів в середовищі теперішнього Лондона. Вони розкривають теми расизму, з огляду на стратегії та способи взаємостосунків персонажів з іммігрантами та спробами владнати вияви расизму, які вони подибують повсякчас. Їхня мета – змалювати буденну нормальність сучасного міського життя, яке включає зустрічі з упередженнями та расизмом, щасливі і навіть комічні випадки життя в гібридній британській спільноті. Усе це є новітнім штрихом у мультикультурному портреті сучасної англомовної літератури, її лейтмотивами, на кшталт: історія, релігія, мова, расовість, ідентичність і мультикультуралізм.

Салман Рушді – один із найвідоміших британських авторів з південно-азійським (народився в Індії в 1947 р.), а отже постколоніальним походженням. Його романи написані англійською мовою, але більшість його творів, художніх і нехудожніх, присвячені Індії та її історії, людям, релігії, а також часто зв'язкові Індії з Великою Британією та англійцями. Його романи про «міграцію, переклад, гібридність, богохульство та глобалізацію» [20], і «порядок денний у його романах сфокусовано на проблемах маргіналізації, відмінності, т.з. «інакості», яку іммігранти висуюють на перший план» [21]. Значення С. Рушді [22] для постколоніальних студій впливає не тільки з лейтмотивів, які він розглядає, але й творчості загалом. Бо хоча він і пише англійською, його «письмо не занурене в європейську традицію реалізму чи прагнення перейняти метрополію Заходу». Його дискурс збагачений словесними виразами, ідіомами або фразами рідних мов Індії, які у художніх текстах, стильово колоризовані й лінгвально увиразнені. Вони не завжди перекладаються чи пояснюються англійській читацькій аудиторії, або які він пояснює як такі, котрі неможливо точно перекласти англійською мовою (наступний приклад взято з його роману «Сором») [23]:

This word: shame. No, I must write it in its original form, not in this peculiar language tainted by wrong concepts [...] Sharam, that's the word. For which this paltry 'shame' is a wholly inadequate translation. [...] A short word, but one containing encyclopaedias of nuance. (Rushdie 1995, p. 38f, курсив в оригіналі)

Цим він, з одного боку, виступає в подвійній іпостасі – і драгомана і письменника – веде перемовини між двома культурами,

а з іншого, тим самим позбавляє привілею англійську читацьку аудиторію або навіть перекручує її привілей. Адже корінний індійський читач безумовно має перевагу, пізнаючи цей вид тексту [24]. У творчій манері Салмана Рушді відсутні пріоритетні ноти реалізму, що властиво європейському письменництву, але фіксуємо традиції магічного реалізму, який тісно пов'язаний з дискурсом латиноамериканських письменників, на кшталт: Хорхе Луїса Борхеса і Габріель Гарсія Маркеса, і тому знову так змикається коло до пост колоніалізму:

Magical realists incorporate many techniques that have been linked to post-colonialism, with hybridity being a primary feature. Specifically, magical realism is illustrated in the inharmonious arenas of such opposites as urban and rural, and Western and indigenous. The plots of magical realist works involve issues of borders, mixing, and change. Authors establish these plots to reveal a crucial purpose of magical realism: a more deep and true reality than conventional realist techniques would illustrate. (<http://www.english.emory.edu/Bahri/MagicalRealism.html>)

Словом, Салман Рушді [23] є важливою фігурою в пост-колоніальному дискурсі, не лише завдяки художній творчості, а й через активну участь у науковій, суспільній дискусії на теми міграції, інтеграції, (британської) ідентичності, різноманітного мультикультурного життя.

Ханіф Курейші – британський письменник із південно-азіатським походженням [25]. Подібно до протагоніста його першого і часто цитованого роману «Будда з передмістя / The Buddha of Suburbia» (1990) Х. Курейші – «народжений і вихований англієць» – він народився в 1954 році і виріс у змішаній расовій сім'ї в Англії, його батько був пакистанцем, а мати англійкою. Свою кар'єру він розпочав як драматург, його перша п'єса «Намочування тепла / Soaking the Heat» (1976) була поставлена на сцені Королівського Театру Вищого Двору у 1976 році. У 1985 році його сценарій до фільму «Моя прекрасна пральня / My Beautiful Laundrette» (1985) допомогла йому стати на шлях до успіху, на якому він міцно утвердився назавжди. У більшості творів він зображує британське суспільство з погляду іммігранта: головний герой пральні – молодий пакистанець, який відкриває пральню в передмісті Лондона, і як «Будда», так і його другий роман «Чорний альбом / The Black Album» (1995) присвячений расовим і культурним конфліктам молодих людей з іммігрантським походженням, які стикаються з британським середовищем.

Ханіфа Курейші часто характеризують як «лондонського письменника» [26], який відомий точними та яскравими описами сучасного мультикультурного Лондона. Ця здатність відтворити достовірну та захопливу картину Лондона. Крім того, можна провести порівняння між Х. Курейші, С. Рушді та З. Сміт з погляду включення певних подій, вирішальних для життя іммігрантів у Британії, до їхніх романів. Для прикладу, спалення роману Салмана Рушді «Сатанинські вірші / The Satanic Verses» (1988), свідком якого став головний персонаж Шахід у романі Х. Курейші «Чорний альбом / The Black Album» (1995), як і головний персонаж Міллат у романі З. Сміт «Білі зуби / White Teeth» (2000), як головне місце дії у цих романах.

Сем Селвон народився в Тринідаді в 1923 році в родині змішаного етнічного походження, його бабусі та дідусі були іммігрантами з Індії з одного боку та шотландцями з іншого. Працював оператором бездротового зв'язку та репортером, час від часу публікуючи короткі рукописи оповідань. Він виїхав

з Тринідаду до Британії в 1950 році, де став вільним письменником. В той час як його перші романи розповідають про життя в Тринідаді, у «Самотніх лондонців / The Lonely Londoners» (1956) він вперше зображує життя іммігрантів із Вест-Індії в Лондоні. Така проблематика виникає в його іншому романі «Вознесіння Мойсея / Moses Ascending» (1975).

Майкл Ондатже народився в 1943 році на Шрі-Ланці (тоді Цейлон) у змішаній родині індійського та голландського походження. Разом із матір'ю він переїхав до Лондона. У 1954 році Майкл Ондатже переїхав до Канади і продовжує бути активним письменником. Подібність із Зейді Сміт, на якій наголошують деякі критики, може бути найбільш очевидною. Таку тенденцію чітко простежуємо в найвідомішому романі Майкла Ондатже «Англійський пацієнт / The English Patient» (1992), точніше в його описі життя наприкінці Другої світової війни і особливо в постаті Кирпала Сінгха. Сінгх – індійський сапер, який приєднався до британської армії на початку 1920 року війни і очікує її закінчення, розлучившись зі своєю компанією в Тоскані. Йому не тільки доводиться мати справу зі своєю особистою історією, але також і з історією своєї країни, і, на загал, – з усією європейською історією.

Керіл Філіпс народився у Вест-Індії в 1958 році, але вже переїхав до Британії з батьками, коли йому тільки виповнився рік [27]. К. Філіпс продовжує жити та творити у Великій Британії як викладач університету та автор романів, п'єс і телесценаріїв, а також як автор нехудожньої літератури, як-от антології, численні збірки есе, подорожі і т. ін. Його перший роман, «Остаточний прохід» (1985), який «передає досвід його батьків і тисяч подібних до них, які залишили Вест-Індію в 1950-ті, щоб помандрувати до Британії» [28]. З погляду інших тем, то перший роман уже вказує шлях для більшості його лейтмотивів, які стосуються долі, рабства, міграції, стосунків між людьми змішаного етнічного походження. К. Філіпс писав статті для «*The Observer*», а його романи порівнюють з творами Зейді Сміт. Справа в тому, що обидвоє зображують єврейські персонажі у своїх романах як от: (Філіпс у «Природі крові / The Nature of Blood» (1998) [29] та Сміт у «Людина з автографом / The Autograph Man» (1993), і це є тільки одним прикладом подібності, на який натякає літературна критика.

Зейді Сміт як людина змішаного етнічного походження, у художньому дискурсі про сучасний Лондон торкається розмаїття постколоніальних проблем у співвиповненому художньому наративі з Салмана Рушді, Ханіфа Курейші, Сема Селвона, Майкла Ондатже, Керіл Філіпс: *Zadie Smith [...] is steeped in her forerunners. She has imbibed Edward Said [...], while Salman Rushdie's influence pervades the chattily intrusive narrative voice. And whether pilfering or in playful homage, the novel carries echoes from the migrant, or "post-immigrant", literature of such as Sam Selvon, Caryl Phillips, Michael Ondaatje, and Hanif Kureishi.* <http://books.guardian.co.uk/reviews/generalfiction/0,6121,125310,00.html>)

Більшість персонажів її книг самі мають змішане етнічне походження (як от: Айрі Джонс у «Білих зубах» [30], Алекс-Лі Тандем у «Людині з Автографом» або Кікі Белсі в «Про красу») [31] та походять з родин іммігрантів у першому чи другому поколінні (Ікбала у «Білих зубах»), або є частиною багатонаціональних відносин (Алекс-Лі Тандем і Естер у творі «Людина з автографом» [32], а також Говард і Кікі Белсі у романі «Про красу»). Здається, від З. Сміт навіть очікують, що вона писа-

тиме про расові проблеми [33]. Вона дотримала свого слова, оскільки її другий роман «Людина з автографом» та її третя книга «Про красу» мають у центрі персонажі змішаного етнічного походження (у «Людині з автографом» протагоніст Алекс наполовину англієць і наполовину китаєць, тоді як у творі «Про красу» протагоністи родом з наполовину англійської наполовину афро американської сім'ї). Тому ці персонажі неминуче задіяні у пошуках ідентичності, яка переступає через культурні та расові обмеження і відтак вони рухаються до того, що можна назвати «транснаціональною ідентифікацією» [34], що означає, що вони радше ототожнюють себе з космополітами, із загальними міжнародними цінностями та особливостями, аніж з рисами певної національної ідентичності. З. Сміт виявляє це як бажане мислення людей, які не мають зв'язку з таким середовищем і тому бачать множинність як екзотичну чи навіть романтичну рису, яка не відповідає реальності. Авторка стверджує, що:

... young professional women aged eighteen to thirty-two who would like a snapshot seven years hence of Irie, Joshua and Hortense sitting by a Caribbean sea [...], while Irie's fatherless little girl writes affectionate postcards to Bad Uncle Millat and Good Uncle Magid. (p. 541, курсив в оригіналі)

Отже, головними дискурсними й нарративними штрихами постколоніальної романної форми є структура, мова та стиль, завдяки яким формується людська й особиста історія, яку письменники цього художнього табору ретельно змальовують. Що стосується історичного виміру, то в центрі уваги постколоніальної романної форми лежить той факт, що кожна історія ніби повторюється за певними шаблонами, а головні персонажі, у творах згадуваних письменників взаємопов'язані цими шаблонами. Справляється враження, що ці персонажі страждають від відчуття, що вони замкнуті в постійно повторюваному колі, звідки не можуть вибратися. Ще одна тема, яка не менш проблематично впливає на життя більшості персонажів у художніх дискурсах Салмана Рушді, Ханіфа Курейші, Сема Селвона, Майкла Ондатже, Керіл Філіпс, Зейді Сміт – релігія. Тоді як деякі з них все життя борються за те, щоб бути вірними своїй вірі або навіть приєднатися до релігійних груп, таких як Свідки Єгови або радикальні ісламісти, інші борються за те, щоб уникнути впливу релігії на їхнє життя. Історія та релігія тісно сплетені в особистому й суспільному житті персонажів й формують ідентичність, гібридну зокрема, у лінгво-й мультикультурному тлі теперішнього Лондона. Відповідно до центрального мотиву постколоніалізму, особливий наголос у романах досліджуваних авторів робиться на визначенні поняття *постколоніальна ідентичність* і те, що воно включає в себе [35].

Словом, дискурс романів Салмана Рушді, Ханіфа Курейші, Сема Селвона, Майкла Ондатже, Керіл Філіпс, Зейді Сміт сфокусований на гібридній спільноті, яка демонструє усі відтінки життя головних персонажів, бо усі вони проживають в мультикультурному середовищі Лондона. У цьому контексті з'являється проблема расизму, зокрема з огляду на взаємовідносини персонажів із іммігрантами та спробами владнати вияви расизму, з якими вони стикаються у буденному житті.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків. Аналіз окремих мультикультурних штрихів й постколоніальних лейтмотивів в художніх дискурсах Салмана Рушді, Ханіфа Курейші, Зейді Сміт сприятиме поетапному розкриттю

авторської сімейної саги, нарративи про яку тягнуться у кожного через кілька поколінь і де лейтмотив, персонажі та їхні історії тісно переплетені між собою в єдине ціле. Це художні дискурси, які задовольняють або принаймні намагаються задовольнити «потребу в альтернативному підході до етнічного розмаїття, підході, який уникатиме слів «мультикультуралізм», з одного боку, і «банальна асиміляція», з іншого». Це також нарративи, які здатні розкрити труднощі життя персонажів в активному пошуку свого коріння та їхню зацікавленість сімейною історією в багатонаціональному середовищі, не скочуючись до мелодрами чи стаючи кітчем. Можна припустити, що лінгвокультурна парадигма аналізу лейтмотивів у постколоніальних художніх дискурсах перспективно вписується у ракурс подальших ґрунтовних студій мультикультурного портрету сучасної англійської літератури у філологічному ключі.

Література:

1. Walder D. *Post-colonial Literatures in English: history, language, theory*. Oxford: Blackwell, 1998.
2. Oxford English Dictionary / Режим доступу: www.oed.com
3. Goldberg D. T. and Quayson A. (eds.). *Relocating postcolonialism*. Oxford: Blackwell, 2002.
4. Said E. *Orientalism*. London: Penguin Books, 1979. 368 p.
5. Windschuttle K. Edward Said's "Orientalism revisited". 12. 08. 2005: <http://www.newcriterion.com/archive/17/jan99/said.htm>, 1999.
6. Sharma S. Hanif Kureishi. 17. 08. 2005: <http://www.english.emory.edu/Bahri/Kureishi.html>, 1997.
7. Childs P. (ed.). *Post-colonial theory and English Literature: a reader*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1999.
8. Bhabha H. *The Location of Culture*. London: Routledge, 1998.
9. Bhabha H. (ed.). *Nation and Narration*. London: Routledge, 1999.
10. Bhabha H. (ed.). *Nation and Narration*. London: Routledge, 1999.
11. Mullan J. *After post-colonialism*. 03.04. 2005: <http://books.guardian.co.uk/review/story/0,12084,809618,00.html>, 2002.
12. Walder D. *Post-colonial Literatures in English: history, language, theory*. Oxford: Blackwell, 1998.
13. Ashcroft B., Griffiths G. and Tiffin H. *The Empire writes back: Theory and practice in post-colonial literatures*. London: Routledge, 1989.
14. Parekh B. *Rethinking Multiculturalism: cultural diversity and political theory*. Basingstoke: Palgrave, 2003.
15. Dubow J. 'From a View on the World to a Point of View in It': Rethinking Sight, Space and the Colonial Subject', *Interventions* 2(1): 87–102.; Krishnaswamy, Revathi (2008) 'Postcolonial and Globalization Studies: Connections, Conflicts, Complicities' in Revathi Krishnaswamy and John C. Hawley (eds) *The Postcolonial and the Global*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2–21.; Scott, David (2005) 'The Social Construction of Postcolonial Studies' in Ania Loomba, Suvir Kaul, Matti Bunzi, Antoinette Burton and Jed Esty (eds) *Postcolonial Studies and Beyond*. Durham: Duke University Press, 2000. 385–400.
16. Owusu K. (ed.). *Black British Culture and Society: A Text Reader*. London: Routledge, 2000.
17. Walder D. *Post-colonial Literatures in English: history, language, theory*. Oxford: Blackwell, 1998.
18. Rennison N. *Contemporary British Novelists*. London and New York: Routledge, 2005.
19. Schulze-Engler F. "Exceptionalist Temptations – Disciplinary Constraints: Postcolonial Theory and Criticism". In: *European Journal of English Studies (EJES)*; official journal of the European Society for the Study of English (ESSE). London: Routledge, 2002.
20. Sanga J. C. *Salman Rushdie's Postcolonial Metaphors: Migration, Translation, Hybridity, Blasphemy, and Globalization*. London/Wesport, Connecticut: Greenwood Press, 2001.

21. Ashcroft B., Griffiths G. and Tiffin H. (eds.). *The Post-colonial studies reader*. London: Routledge, 1995.
 22. Rushdie S. *Imaginary homelands: essays and criticism 1981–1991*. London: Granta, 1991.
 23. Rushdie S. *Shame*. London: Vintage, 1995.
 24. Tizard B. *Black, white or mixed race? Race and racism in the lives of young people of mixed parentage*. London: Routledge, 2002.
 25. Kureishi H. *The Word and the Bomb*. London: Faber and Faber, 2005.
 26. Smith J. *Hanif Kureishi*. 17.08.2005: <http://www.contemporarywriters.com/authors/?p=auth57>, 2002.
 27. Phillips C. (copyright): *The official Caryl Phillips website*. 23.09.2005: www.carylphillips.com.
 28. Rennison N. *Contemporary British Novelists*. London and New York: Routledge, 2005.
 29. Phillips C. (copyright): *The official Caryl Phillips website*. 23.09.2005: www.carylphillips.com.
 30. Smith Z. *White Teeth*. London: Penguin Books, 2000.
 31. Smith Z. *On Beauty*. London: Hamish Hamilton, 2005.
 32. Smith Z. *The Autograph Man*. London: Penguin Books. 2002.
 33. 10. 04. 2005: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/entertainment/arts/1373677.stm>
 34. Itakura G. "A Happy Multicultural Land" in *Periodontal Terms: Zadie Smith's White Teeth*. 05. 10. 2006: www009.upp.so-net.ne.jp/magus/me/publications2.html, 2006.
 35. Head D. *Zadie Smith's White Teeth: Multiculturalism for the Millennium*. In: Lane, Richard, Mengham, Rod, and Tew, Philip (eds.), 2003. *Contemporary British Fiction*. Oxford: Blackwell, 2003.
- Bekhta I., Tatarovska O. Postcolonial shapes of the multicultural portrait of modern English speaking literature**
- Summary.** The article attempts to outline the post-colonial features of the multicultural portrait of modern English literature. Its methodological focus is the fixation of the main themes (leitmotifs) of the postcolonial novel by Salman Rushdie, Hanif Kureishi, Sam Selvon, Michael Ondaatje, Caryl Phillips, Zaidee Smith – writers whose artistic discourses reveal the postcolonial features of British multiculturalism and focusing on the novel form and postcolonial content of the main motifs (topics): history, religion, hybrid identity and linguistic and multiculturalism of modern London. However, to fully understand postcolonial fiction, one needs a basic understanding of postcolonial theory as interpreted by Edward Said (1979), Gayatri Chakravorty Spivak (1999), Homi Bhabha (1994). This understanding is mainly gathered around the work of Edward Said "Orientalism" (1979), the narrative of which lies in the plane of the historical construction of the West and the East as oppositional referents between the One in the West and the Other in East. Since the 1980s, many novelists, playwrights, and poets have been positioned as postcolonial writers. However, what is postcolonial literature and what are its postcolonial touches in the linguistic and multicultural portrait of modern English literature? At its broadest, this literature encompasses works that deal with imperialist forces of subjugation and colonial expansion. Postcolonial literature is that which arose primarily after the end of World War II in the decolonized regions of the world, when many colonies (from regions such as the Indian subcontinent, South Africa, the Caribbean) struggled for independence. The postcolonial literary movement, with its dominant novel form and postcolonial content, developed as a sequence in the mid-twentieth century, and classic postcolonial texts emerged between the 1950s and 1990s. What post-colonial writers did was as important as what anti-colonial freedom fighters did. The intentional battlefield of post-colonial writers was the mind, while the battlefield of active freedom fighters was the battlefield. Therefore, almost at the end of the 20th century, it was time for post-colonial writers to fully tell their own lived and painfully lived stories from their own perspectives.
- Key words:** postcolonial literature, novel form, multicultural narrative, text, discourse, syntactic structures, lexical-thematic groups.